

הרב גבריאל קדוש

הקודש והחול בתחיית האומה לכבוד גיליון ה-100 של 'אמונת עתיד'

יחסי הקודש והחול, ההבדלה ביניהם וחיבורם זה לזה, היו מאז ומתמיד עניינים מרכזיים בעבודת ה' של היחיד ושל הכלל. בגלות הארוכה, כאשר צורת חייה השלמים של האומה הייתה חסרה, התרחק עמנו מכל ענייני החול, וראה בהם רק צורך קיומי בלבד. לעומת זאת השקיע העם את מירב מרצו בעניינים הרוחניים. תפיסת העולם הייתה שכדי להחזיק מעמד בגלות ובמאורעותיה, לשרוד בחיים בין הגויים ולהתגבר על צרות הגלות, יש צורך להתרחק מהחול ולהחשיב את הקודש חזות הכול.

עם תחילתה של תחיית האומה, התפשטה תפיסה אשר הפכה את היוצרות, ומאסה בענייני הקודש לטובת ענייני החול, העלייה לארץ ובניינה החומרי. ענייני הקודש, התורה והמצווה, נראו לחלק מבני עמנו נוגדים את פיתוח ההתיישבות ובניין המדינה, ולכן הם הפרידו הפרדה מוחלטת בין הקודש והחול. ההפרדה בין הקודש לחול, על כל פנים מבחינה מעשית, באה אף מצידם של חלק מגדולי ישראל, אשר הדריכו לעסוק בקודש ולהתרחק מהחול, עד כדי זלזול מוחלט בחול.

בדורות האחרונים, בעת תחיית האומה בארצה, חוזרת ושבה להעסיקנו סוגיית יחסי הגומלין בין הקודש והחול. זכינו שקם לעם ישראל גדול הדורות, מן הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל, להאיר את עינינו בסוגיה זו אחרי שנות גלות ארוכות. החובה לעסוק בסוגיות הקודש והחול והיחס ביניהם, מובאת בדברי הרב קוק זצ"ל (מאמרי הראי"ה ח"ב, עמ' 407 הקודש והחול):

צריך להגדיר את גדרי הקודש וגדרי החול בכל מערכות ההוה. בכל ארחות החיים. בכל חיי הפרט ובכל חיי הכלל רק עם ההגדרה הנכונה. עם ההבדלה המדויקת בין הקודש ובין החול. תקום ההתאחדות שביניהם וההתייחסות השרשית הנמצאת במקורם הנותנת בשביל כך לשניהם עוז ועוצמה יופי ויפעה.

למדנו מדבריו של הרב קוק, שכאשר הקודש והחול מוצאים כל אחד את מקומו בצורה הראויה והמדויקת, אזי אין שום סתירה ביניהם, ואף משלימים הם זה את זה. להבחנה בין הקודש לחול ולחיבור ביניהם, יש השפעות על כלל חיינו הפרטיים והלאומיים. הרב קוק (מאמרי הראי"ה ח"ב עמ' 477) מלמד אותנו, שתקומת האומה והעמדת ייעודה להיות 'ממלכת כהנים וגוי קדוש' (שמות יט, ו), לא יוכלו להתקיים אם יש נתק בין הקודש לחול:

אם אנו, חלילה, עוזבים את התוכן של הקודש ורוצים להחיות את נשמתנו היחידה, נשמת האומה, מתוכן חול, הרי זה דבר שהיה לא יהיה. 'ממלכת כהנים וגוי קדוש' (שמות יט, ו) תמצא את פרנסתה הרוחנית מנכסי הקודש.

החיים הלאומיים המתחדשים לאחר שנות גלות, מחייבים את הברור העמוק של היחס בין הקודש לחול בכל תחומי החיים, הרוחניים והמעשיים, הכלליים והפרטיים. ברור יחסי הקודש והחול הוא נושא עמוק ומשמעותי, הנוגע לגאולת ישראל. המשמעות של גאולת ישראל היא חיים רוחניים ומעשיים שלמים של האומה בארצה, ובכל שכלול והתקדמות במהלך הגאולה, יש תוספת שלמות. השלמות של חיי האומה בארצה היא החיבור הנכון והמדויק בין חיי שעה לחיי עולם, בין החול לקודש.

צורת חיים של מדינה אשר מפתחת חקלאות מתקדמת, דורשת מחקר ולימוד תורה רחב. בשנות הגלות חסר לנו קיום המצוות התלויות בארץ, וכעת בשיבתנו לארצנו, שבנו לקיום מצוות אלו. אמנם עדיין זהו קיום חלקי וחסר, אך אנו מאמינים שיש בכך גרעין לצמיחה ולהתפתחות.

צורת חיים של מדינה המטפחת כלכלה רחבה, מחייבת אותנו לברר וללמוד מתורתנו, שהיא תורת חיים, את היחס בין צורכי הפרט לצורכי הכלל, את סדרי העדיפויות, קשרים ויחסי חוץ נכונים. יש ללמוד ולברר דעת תורה בנוגע לענייני ממונות ציבוריים, ובנוגע לכלכלת מדינה המשולבת בכלכלה עולמית. אמנם ישאל השואל, מה בין כלכלה של אנגליה, צרפת או סין, לבין כלכלתנו? וכי שונים אנו מאיתם? נענה שמלבד הבדלי השיטות בכלכלה, יש ודאי לכלכלה ישראלית על פי דרכה של תורה ערך מוסף. כלכלה על פי התורה מתנהלת גם לפי מדדים מוסריים ומתחשבת בתועלת הציבור והמדינה. אם לדוגמא ערך לימוד התורה באומה חשוב הוא בעיני האומה, ודאי צורת הניהול של כלכלת המדינה תהיה מושפעת מכך. חינוך הילדים, הכבוד לזקנים, יישוב הארץ ועוד, אם כל אלו חשובים הם בעיני האומה, ודאי שיהיו לכך השלכות להתנהלות הכלכלית.

מערכת המשפט בגלותנו הארוכה כללה דינים הקשורים לסוגיות שבין אדם לחברו. לא התמודדנו עם מערכות משפט מרכזיות לכלל האומה, וודאי לא עם סוגיות משפטיות ציבוריות, הקשורות לצורת חיים של מדינה. לבושתנו ולחרפתנו, בעת תחיית האומה הושומו משפטי התורה בפניה נידחת, ומשפטי הגויים הפכו להיות מרכזיים. יש צורך להנחיל בקרב עמנו את החזרת המשפט העברי לציון. יש צורך לכוון את ההתנהלות הפרטית והציבורית שלנו, על פי דרכה של תורה. יותר מכך, תחיית האומה, תקומתה וגאולתה כוללות, קשורות וחבוקות בשיבת משפטיה של תורה. 'צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדָּה וְשִׁבְיָהּ בְּצִדְקָה' (ישעיהו א, כז).

ההתפתחות הטכנולוגית והשאלות ההלכתיות הנובעות מהתפתחות זו, מחייבות אותנו למחקר מדעי-הלכתי-יישומי. ולהסתכלות רחבה לצורך פתרון בעיות היחיד והכלל. חיים ריבוניים של האומה בארצה כוללים מערכות מורכבות כגון צבא, משטרה בתי חולים ועוד, ומערכות משוכללות של הובלת מים, חשמל ועוד. מערכות אלו מצריכות פיתוח של מגוון פתרונות הלכתיים-טכניים, למגוון בעיות. טוב היה שלכתחילה היצרנים יתנו

דעתם לבעיות הלכתיות שייכולות להיגרם בפיתוחים טכנולוגיים משוכללים, כדוגמת שערים חשמליים, מקררים משוכללים, מכשירי מים חמים וקרים ועוד רבים. היכולת לשמור על ההלכה במערכות הציבוריות ובמקומות הציבוריים, תלויה בלימוד, במחקר ובפיתוח פתרונות הלכתיים של אנשי ההלכה.

התפתחות טכנולוגית המזון היא אחד מהגורמים לכך ששאלות חדשות בנושאי כשרות צצות ועולות חדשים לבקרים על שולחנם של מלכים 'מאן מלכי רבנן'. כיום המזון מגיע לביתנו דרך הסחר העולמי בין מדינות שונות. המדינה מחוקקת חוקים הדורשים מן היצרנים והיבואנים לדווח על רכיבי המוצרים השונים, ומפעילה מערכת בקרה כדי למנוע זיופים. כל זה דורש עיון ולימוד רב, יכולת התמצאות בנעשה בשטח, והנחלת התודעה בקרב הצרכנים ובקרב הגופים השונים הנותנים כשרות.

ב"ה, התפתחות המדע הרפואי הביא בחיקו פתרונות רבים לזוגות אשר התקשו בהבאת ילדים לעולם. גם במקרים קשים של מחלות, תאונות וכדומה, לא אפסה התקווה, ויש פתרונות מגוונים לבעיות שונות של פוריות. גם בתחום זה, הקרוב כל כך לליבו של כל בן אנוש, תחום שהיהדות רואה בו ערך רב כל כך, בא המדע ומתחבר לתורה ולהלכה. לא כל דבר מותר לעשות על פי ההלכה. יש לתת מענה הלכתי מתאים לבעיות מורכבות ומסובכות, ולפתח אפשרויות חדשות המותרות על פי ההלכה. חז"ל (נדה יג ע"ב) גילו לנו את הקשר בין כוח ההולדה לגאולתם של ישראל: 'אמר רבי יוסי, אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, שנאמר (ישעי' נז, טז) 'כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי'.

גיליונות 'אמונת עיתך' על מאמריהם, תשובותיהם ומחקריהם, מבטאים את חיבור הקודש והחול, את חיי עולם עם חיי מעשה, מכוחה של תורת הגאולה, תורת ארץ ישראל.

ב"ה, זכינו להתאחד יחד, כמה מכונים העוסקים בחיבור הקודש והחול מכוחה של התורה הגואלת, ולהוציא לאור חוברת זו במתכונתה החדשה. האכסניה המשותפת מדגישה ומבליטה את תורת ארץ ישראל ההולכת ופורחת בכל התחומים. ההתמחות של כל מכון בנושאים המיוחדים לו מביאה ברכה ותועלת, הבאות לידי ביטוי בהעמקה וביסודיות, תוך כדי הכרת הצדדים המעשיים של המציאות. מעלות אלו מאפשרות להפיץ תורה ברורה, הלכה למעשה, במאמרים עיוניים ואף בתשובות קצרות. חידוש נוסף ב'אמונת עיתך' הוא האפשרות לעסוק בתורה יחד, תלמידי החכמים השונים והקוראים, להגיב אלו על דברי אלו, להאיר הארות ולהעיר הערות על מה שנכתב והתפרסם. פרסום המידע היישומי מועיל גם הוא לקהל שוחרי התורה, וכמובן חשיפת העשייה הברוכה שבכל המכונים, מגבירה ומעצימה את פעילותם.

לכבוד גיליון המאה של 'אמונת עיתך', נתפלל שנזכה לקיים את קריאתו של מורה הדורות, הרב קוק (אגרות הרא"ה ג, תשמ):

אחת ודאי נדע כי קרואים אנו למפעלים גדולים, למפעלים הגיוניים ומחשבתיים, למפעלים ספרותיים ופומביים, למפעלים מעשיים וחברותיים, למפעלים בתוכיות חיי הקודש חיי הנצח ולמפעלים בחיי השעה והחול, למפעלים מכל אלה המתגבלים בגבול ישראל, ולמפעלים מהם השוטפים ועוברים ונוגעים בזרמי החיים אשר לעולם הכללי ויחוסיהם הרבים עם עולמו של ישראל, אשר היה הוה ויהיה לברכה לכל משפחות האדמה כדבר ד' אשר נאמן לצור חוצבנו מני אז.

